SCIENCE PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

Son 11 Jild 4

2024

SCIENCE PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (Online)
Сайт: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SPR1342V4I11Y2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 11 (4) - 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймахамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

Саидов Сарвар Атабулло ўғли – катта илмий ҳодим, Имом Термизий халқаро илмий-тадқиқот маркази, илмий тадқиқотлар бўлими.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Хожаев Азизхон Саидалохонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликов Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудири;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Рахман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуротовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Эргашев Икром Абдурасулович – юридик фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич - юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Каюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна - педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васила Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Карамаддиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович –сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич –сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI
4-jild, 11-son (Noyabr, 2024). -569 bet.

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Лутфиллаев Ҳамидилло Муродиллаевич
“ЖАВОҲИР АТ-ТАФСИР ЛИ ТУҲФАТ АЛ-АМИР” АСАРИНИНГ МАЗМУНИ ВА ТАРКИБИЙ ҚИСМЛАРИ ҲАҚИДА 12-17

Эгамберганов Ҳайтбой Ҳамидулло ўғли
ТОШ ДАВРИ АҲОЛИ МИГРАЦИЯЛАРИ (ЎРТА ОСИЁНИНГ ЖАНУБИЙ, ЖАНУБИЙ-ҒАРБИЙ ВА ҚУЙИ АМУДАРЁ ҲУДУДЛАРИ МИҚЁСИДА) 18-25

Esonov Ziyodbek Yuldashevich
QO’QON XONLARI SULOLASINING GENEOLOGIK TAHLILI 26-31

Mamatqulov Bekzod
OʻZBEKISTONDA XX-ASRNING 20-40-YILLARIDA SANOAT TARMOQLARINING RIVOJLANISHI VA KADRLAR TARKIBINI SHAKLLANTIRISH JARAYONLARI 32-38

Asadova Ra’no Baymanovna
OʻZBEK- HIND MUNOSABATLARINING YANGI BOSQICHGA KOʻTARILISHI: HAMKORLIK ISTIQBOLLARI 39-42

Saidova Raxima
OʻZBEKISTON VA ITALIYA MUNOSABATLARINING ME’YORIY-HUQUQIY MANBALARI 43-48

Ortiqov Yosin Abdulboqiyevich, Ergasheva Ra’no Muzaffarbek qizi
AFROSIYOB ARXEOLOGIK YODGORLIGINING OʻRGANILISH TARIXI 49-55

Iriskulov Bekzod Jaxongirovich
TURKISTON GENERAL-GUBERNATORLIGI BYuDJETINING SARFLANISHIGA DOIR AYRIM MULOHAZALAR 56-60

Mirsoatova Sayyora Turgʻunovna
QOYATOSH SURATLARIDA IBTIDOIY DAVR IQTISODIY HAYOTINING AKS ETISHI 61-66

Луҳмонов Шаҳзод Сайфиддин ўғли
ВЛИЯНИЕ ДЕНЕЖНОЙ ЭМИССИИ В 1918-1920 ГОДАХ НА СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКУЮ ЖИЗНЬ НАРОДОВ ТАССР 67-71

Axmedov Bekzod
SOVET HOKIMIYATI TOMONIDAN OʻZBEKISTONDA QORAKOʻLCHILIKNI RIVOJLANTIRISH TADBIRLARI 72-75

Mamatov Jasurbek Qodirqul oʻgʻli
NAMANGAN VILOYATI ZIYORATGOHLARINING AHOLINING IJTIMOIY HAYOTIDAGI OʻRNI (UYCHI TUMANI DEVONA BUVA ZIYORATGOHI MISOLIDA) 76-80

Saidaxmatov Sharifbek Toshpoʻlatovich
SURXONDARYO VILOYATI SANOATINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASINING ASOSIY YOʻNALISHLARI 81-88

Ибрагимов Рахмон Зиёдуллаевич
ТОШКЕНТ ВОҲАСИ ПАЛЕОМЕТАЛЛ ДАВРИ ЖАМИЯТИ ТАРАҚҚИЁТИДА ТАБИИЙ РЕСУРСЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ 89-93

Akrorov Botir Bakhodirovich
ДОГОВОРНО-ПРАВОВАЯ БАЗА СОТРУДНИЧЕСТВА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН И ИРАНА В ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ 94-99

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Tursunov Bektmuxammad Omonovich
IQTISODIYOTDAGI TARKIBIY O‘ZGARISHLAR SHAROITIDA SANOAT KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI TA’MINLASH MEXANIZMI TAKOMILLASHTIRISH 100-108

Muxitdinova Kamola Alisherovna
«OLMALIQ KON-METALLURGIYA KOMBINATI» AJDA ISHLAB CHIQARILADIGAN MAHSULOTLARNING SANOAT KORXONALARIDA QO‘LLANISHI 109-115

Madraximov Qaxramon Egamberganovich
INNOVATSION FAOLIYATNI RIVOJLANTIRISH ORQALI IQTISODIY BARQARORLIKKA ERISHISH YO‘LLARI: XORAZM VILOYATI MISOLIDA........ 116-125

Кетманов Авазбек Маликович
КИЧИК БИЗНЕС МОЛИЯВИЙ РЕСУРСЛАРИ САМАРАДОРЛИГИ ОМИЛЛАРИ ВА УЛАРНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ 126-134

Xolmirzayev Abdulxamid Xapizovich
KAMBAG‘ALLIKKA QARSHI KURASHISHNING OMILLARI........ 135-142

Bahriddinov Jahongirbek Ravshanjon ogli
MARKET MECHANISMS, METHODS OF PRICE FORMATION IN THE SYSTEM OF MARKETING OF GOODS AND SERVICES 143-152

Ilhamova Zarnigor Po‘latjon qizi
MINTAQA TURIZMINI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI MARKETING TIZIMINI TASNIFI 153-160

Sharipov Komil
MINTAQAVIY KAMBAG’ALLIKNI KAMAYTIRISHDAGI KICHIK BIZNESNING ROLI 161-170

Rajabov Navruzbek Azimjonovich
MAISHIY XIZMAT KO‘RSATISH SOHASINI RIVOJLANISHI VA KAMBAG‘ALLIKNI QISQARTIRISHGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI........ 171-179

Mirzaeva Shirin Nodirovna
SUPPORT AND DEVELOPMENT OF WOMEN'S ENTREPRENEURSHIP IN UZBEKISTAN........ 180-187

Pardayev Rasulbek Islomovich
TURIZM XIZMATLARI SIFATINI BAHOLASHNING USULLARI VA ULARNING TAHLILI 188-196

Bahodirov Shohruh Bahodir o‘g‘li
SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH XUSUSIYATLARI 197-202

Рахимов Бахромжон Ибрахимович
ВНЕДРЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ МЕТОДОВ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ВОДНЫХ РЕСУРСОВ 203-209

Zakirova Gulnora Mirzalievna, Madaminov Abdulaziz Anvarjon oʻgʻli
OʻZBEKISTON RESPUBLIKASIDA EKSPORT VA IMPORT SALOHIYATI (NAMANGAN VILOYATI TAHLILIDA) 210-216

Hasanov Ilkhom Isakovich
IMPROVING THE FINANCING MECHANISM OF THE SCIENTIFIC SUPPLY SYSTEM IN THE AGRICULTURE OF UZBEKISTAN 217-221

Ibragimova Nilufar Ziyadullayevna
CHAKANA SAVDO KORXONALARIDA XIZMATLAR KOʻRSATISHNING XUSUSIYATLARI 222-227

Maxmudov Jasurbek Ergashevich
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI MOLIYAVIY JIHATDAN QOʻLLAB-QUVVATLASH TAHLILI 228-233

Ravshanov Nodirjon Begalievich
TAʼLIM XIZMATLARI BOZORIDA OLIY TAʼLIM MUASSASALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING AHAMIYATI 234-243

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Murtozayev Shahobiddin Baxriddinovich
SHIHOBIDDIN SUHRAVARDIY FALSAFIY QARASHLARIGA IJTIMOIY-SIYOSIY VAZIYATLARNING TAʼSIRI 244-248

Qutlimuratov Sardorbek Rustamovich
XORAZM JADIDLARI MAʼNAVIY MEROSINING YANGI OʻZBEKISTONDA YOSHLARINI VATANPARVARLIK VA BAGʻRIKENGLIK RUHIDA TARBIYALASHDAGI AHAMIYATI 249-254

Saburov Jaloliddin
XVIII-ASR OXIRI VA XIX-ASR BOSHLARIDA BUXORO AMIRLIGIDA ILM-FAN VA MADANIY HAYOT RIVOJI 255-260

Jabborov Ikromjon Jumaniyozovich
NAJMIDDIN KUBRO TAʼLIMOTIDA “KOMIL INSON ” TARBIYASI VA UNING AXLOQIY VA MAʼNAVIY YUKSALISHGA OID GʻOYALARNING OʻZIGA XOS XUSUSIYATLARI 261-265

Saidkulov Nuriddin Akramkulovich
FORMATION OF PERSPECTIVES REGARDING SOCIETY'S STABILITY 266-271

Adilov Zafar Yunusovich
MAHMUD AZ-ZAMAHSHARIY QARASHLARIDA SUV VA SHIFOBAXSH MEVALAR MASALASI 272-277

Yuldashev Farrux Abdurakhmanovich
ON THE QUESTION OF THE UNIQUE ROLE OF THE PRINCIPLES OF HUMANITY AND PATRIOTISM IN THE DEVELOPMENT AND STRENGTHENING OF THE FUTURE OF THE YOUNG GENERATION 278-282

Ganiyev Baxodirjon Sodiqjonovich
TADBIRKORLIK MADANIYATINING SENSUALISTIK VA AKSIOLOGIK XUSUSIYATLARINING IJTIMOIY-FALSAFIY TAHLILI 283-287

11.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Baxronova Dilrabo
PROTOTURKIYLARNING AMERIKA QIT'ASIGA KO'CHISHI: LEKSIK PARALLELLIZM VA ETIMOLOGIK-SEMANTIK TADQIQ 288-295

Daliyeva Madina
DETERMINANTS OF COGNITIVE MODELING OF POLYSEMY OF LINGUISTIC TERMS IN ENGLISH, UZBEK, AND RUSSIAN LANGUAGES 296-300

Paluanova Khalifa
STRATEGIES FOR ENHANCING PRAGMATIC COMPETENCE IN SECOND LANGUAGE ACQUISITION (SLA) THROUGH EFFECTIVE APPROACHES 301-306

Равшанов Махмуд
СЕМАНТИКА ГЛАГОЛОВ В «ДИВАНИ ЛУГАТ-ИТ ТУРК» МАХМУДА КАШГАРСКОГО 307-311

Bekbergenova Gulaim Aijarıkovna
SEMANTIC CLASSIFICATION OF ENGLISH AND KARAKALPAK ANTHROPOCENTRIC PROVERBS 312-318

Normamatov Farrux Komiljon o'g'li
MURAKKAB USLUBDAGI ASARLAR XUSUSIYATLARI VA UNDA FORMALIZM YONDASHUVI 319-322

Gulamova Dilobar Imamkulovna
ADABIYOT DARSLIKLARDA EVFEMIZMLARNING QO'LLANILISHI VA TAHLILI 323-326

Xolmuxamedov Baxtiyor
TERS LUG'ATLARNING ASOSIY XUSUSIYATI VA ULARNI TUZISH METODIKASI 327-334

Chorieva Iroda Kurbonboevna
KASALLIK NOMLARI VA BELGILARI KELTIRILGAN INGLIZ VA O'ZBEK MAQOLLARINING LINGVOMADANIY XUSUSIYATLARI 335-339

Ganiyeva Orzigul Xayriddinovna
XX ASR AMERIKA REALISTIK QISSACHILIGIDA POETIK KONSTRUKSIYA: SHAKL VA MAZMUN MASALASI 340-345

Расулова Камола
ПОНЯТИЕ ТРАНСФОРМАЦИИ. ВИДЫ АВТОРСКИХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ 346-353

Омонов Турғунбой
"СУҒУРТА" ТЕРМИНИНИНГ ЛИНГВИСТИК ТАЪРИФИ 354-358

Хакбердиева Сайёра Фармоновна
ЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ ОБЪЕКТИВИЗАЦИЯ ФРЕЙМА «МАТЬ» И «ОТЕЦ» В РУССКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ 359-364

Xolmirzayev Baxtiyor Mirzamahmudovich
IJTIMOIY-SIYOSIY ASAR TARJIMASINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 365-370

Gubaydullin Artur Faridovich
CHALLENGES OF TRANSLATION IN TERRY PRATCHETT'S "GOOD OMENS" 371-376

Abdullaeva Sevara Makhsudalievna
EMOTIVE INTENSIFIERS OF ENGLISH AND RUSSIAN LANGUAGES 377-381

Baymuradova Gulbaxar Chari Qizi
SURXONDARYO VILOYATI FITOTOPONIMLARINING STRUKTURGRAMMATIK TAHLILI 382-385

Yuldasheva Nigora Baxodirovna
INGLIZ VA O‘ZBEK PAREMIYALARINI O‘RGANISHNING AKSIOLOGIK JIHATLARI 386-390

Quljanova To‘lg‘anoy Shodiyor qizi
ABDUVALI QUTBIDDIN SHE’RIYATIDA POETIK OBRAZLAR TAHLILI 391-396

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Рузметов Хайрулла
ФУҚАРОЛАРНИНГ ЎЗИНИ ЎЗИ БОШҚАРИШ ОРГАНЛАРИ МАНСАБДОР ШАХСЛАРИНИНГ КОНСТИТУЦИЯВИЙ-ҲУҚУҚИЙ ЖАВОБГАРЛИГИ 397-402

Ачилова Лилия Илхомовна
ТУРИСТИК ХИЗМАТЛАР КЎРСАТИШ БЎЙИЧА ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ МУНОСАБАТЛАРНИ ТАРТИБГА СОЛИШНИНГ УНИФИКАЦИЯСИ ЧЕГАРАЛАРИ РАҚАМЛАШТИРИШ ШАРОИТИДА 403-410

Abdubannayev Umidjon
AXBOROTGA BO‘LGAN INSON HUQUQLARINI TA’MINLASHNING RIVOJLANISH BOSQICHLARI 411-421

Халиқулов Комолиддин Носирович
ХОРИЖИЙ ДАВЛАТ СУДЛАРИНИНГ ҚАРОРЛАРИНИ ТАН ОЛИШ ВА ИЖРО ЭТИШДА ДАВЛАТ СУВЕРЕНИТЕТИ МАСАЛАЛАРИ 422-427

Тўраев Жавоҳир Усмон ўғли
ХОДИМЛАР МЕҲНАТ ҲУҚУҚЛАРИГА РИОЯ ҚИЛИНИШИ БЎЙИЧА ДАВЛАТ НАЗОРАТИ ВА ТЕКШИРУВИ ТУШУНЧАСИГА ОИД НАЗАРИЙ ҚАРАШЛАР 428-433

Элмурзаев Билолиддин Нурмон Ўғли
ТЕРГОВ ҲАРАКАТЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРИШДА ТЕРГОВЧИНИНГ ПРОЦЕССУАЛ МУСТАҚИЛЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ 434-439

Djumaniyazova Dilfuza Kamalovna, Shayakubov Shomansur Shakabilovich
IJTIMOIY HAVF GURUHIGA KIRUVCHI YOSHLAR O‘RTASIDA HUQUQBUZARLIKLARGA QARSHI KURASHISH BO'YICHA XORIJIY TAJRIBA 440-446

Алиев Асилбек Кадирович
КРИМИНОЛОГИЧЕСКИЕ (СОЦИАЛЬНЫЕ) ПРЕДПОСЫЛКИ И КОРНИ РАСПРОСТРАНЕНИЯ АЗАРТНЫХ ИГР СРЕДИ НАСЕЛЕНИЯ 447-451

Нодирахон Абдурахманова
РЕГУЛИРОВАНИЕ ФИНТЕХА И КРИПТОВАЛЮТ: ОСНОВНЫЕ ВЫЗОВЫ И ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ 452-462

Ғайбуллаев Сохибжон Ғайбуллаевич
РЕПО БИТИМЛАР – ТАЪМИНЛОВЧИ БИТИМ СИФАТИДА УМУМИЙ ТАВСИФ 463-469

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Xusanova Mohira
OLIY O’QUV YURTLARIDA TALABALARNI BAHOLASH SHAKLINI TAKOMILLASHTIRISH 470-479

Берикбаев Алишер Аликулович
ТАСВИРИЙ САНЪАТ ФАНЛАРИНИ ЎҚИТИШДА ИЛҒОР ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИДАН ФОЙДАЛАНИШ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ 480-483

Yusupova Shoxista Alimjanovna
TALABALARNING TASVIRIY SAN'AT MASHG'ULOTLARIDA IJODIY QOBILIYATINI SHAKLLANTIRISH TEXNOLOGIYASI 484-489

Yakubova Nafisa Odilyanovna
CHIZMACHILIK DARSLARIDA TALABALARNI IJODIY–KREATIV FIKRLASHGA O'RGATISH 490-494

Musirmanov Shohboz Usmon o'g'li
TURIZM SOHASIDA KADRLAR TAYYORLASHDA AMALIYOT VA NAZARIYANING PEDAGOGIK UYG'UNLIGI 495-500

Suvankulov Umid Ilxom o'g'li
MALAKA OSHIRISH JARAYONIDA PEDAGOGLARNING DISKURSIV KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYASI 501-505

Ibragimov A'lamjon Amrilloyevich
O'QITUVCHILARNI UZLUKSIZ KASBIY RIVOJLANTIRISHGA KOGNITIVFUNKSIONAL YONDASHUV 506-518

Jo'rayeva Feruza Baxtiyor qizi, Mavlonov Shaxzod Shahobiddin o'g'li
TA'LIMDA KOMMUNIKATIV INNOVATSION VOSITALAR VA ULARNING IMKONIYATLARI 519-524

Siddiqova Shahnoza Ahmedovna
SCIENCE XALQARO BAHOLASH TADQIQOTLARINING O'ZBEKISTONDA BIOLOGIYA O'QITUVCHILARINING TABIIY FANLAR SAVODXONLIGINI SHAKLLANTIRISHGA TA'SIRI 525-529

Xoliqov Nasriddin Abdikarimovich
MILLIY IQTISODIYOT RIVOJLANISHINING SHARTI SIFATIDA TA'LIM, FAN VA BIZNESNING O'ZARO ALOQALARI MAZMUNI 530-534

Javliyeva Shahnoza Bahodirovna
TA'LIM SIFATIGA YO'NALTIRILGAN O'QUV MATERIALLARINI YARATISH MODELI 535-539

Jumaboev Nabi Pardaboevich
TA'LIM SIFATIGA YO'NALTIRILGAN O'QUV MATERIALLARINI YARATISH MODELI 540-545

Kayumov Erkin Kazakbayevich
THE IMPORTANCE OF FINE ARTS IN SHAPING STUDENTS' PERCEPTION AND CREATIVITY 546-550

Khojamqulov Rasulbek Kurban ugli
THE NEED TO DEVELOP COMPETENCY OF FUTURE ENGINEERS USING COMPUTER GRAPHICS 551-555

Latipova Gavhar Shavkat kizi
TARIX YO'NALISHI TINGLOVCHILARI UCHUN KREATIV SALOHIYATNI RIVOJLANTIRISH DOLZARB PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA 556-564

Ernazarov G'olibjon Ne'matovich
ATROF- MUXITNING YUKORI XARORATIDA MUSHAK FAOLIYATI 565-568

SCIENCE PROBLEMS.UZ

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari
Actual Problems of Humanities and Social Sciences
Volume 4 | Issue 11 | 2024
ISSN Online: 2181-1342

Received: 31 October 2024
Accepted: 5 November 2024
Published: 15 November 2024

Article / Original Paper

FEATURES OF PROVISION OF SERVICES IN RETAIL ENTERPRISES

Ibragimova Nilufar
Assistant of the Department of Digital Technologies and Economics of the Kattakorgan branch of the Samarkand State University

Abstract. This article clarifies the categories of services provided by retail enterprises, improves the scientific research used to evaluate service quality and theoretically discusses the evaluation of the quality of retail services.

Keywords: retail trade, assessment of service quality, retail enterprises, social division of labor, buying and selling processes, labor productivity in retail enterprises.

CHAKANA SAVDO KORXONALARIDA XIZMATLAR KO'RSATISHNING XUSUSIYATLARI

Ibragimova Nilufar Ziyadullayevna
Samarqand davlat universiteti Kattaqo'rg'on filiali raqamli texnologiyalar va iqtisodiyot kafedrasi assistenti

Annotatsiya. Ushbu maqolada chakana savdo korxonalari xizmatlari kategoriyasini aniqlashtirish, xizmat sifatini baholashda foydalaniladigan ilmiy tadqiqotlarni takomillashtirish, chakana savdo xizmatlari sifatini baholash bo'yicha nazariy jihatdan yoritib berilgan.
Kalit so'zlar: chakana savdo, savdo xizmatlari sifatini baholash, chakana savdo korxonalari, ijtimoiy mehnat taqsimoti, tovar oldi-sotdi jarayonlari, chakana savdo korxonalarida mehnat samaradorligi.

DOI: https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I11Y2024N29

Kirish. Jahonda aholi turmush darajasi sifatini oshirishda an'anaviy tarzda chakana savdo muhim ahamiyat kasb etgan holda, ishlab chiqarishning ijtimoiylashuvi sharoitida shartli ravishda ishlab chiqarishni yakunlovchi va iste'molchi bilan uchrashuvni tashkil qiluvchi bo'g'in sifatida chakana savdoning ahamiyati yanada o'sib bormoqda. "Jahonda chakana savdo hajmi 2021-yildagi 24,2 trillion. AQSh dollari hajmidan 2025-yilga kelib, taxminan 31,7 trillion. AQSh dollarini tashkil etishi prognoz qilingan bo'lib, globallashuv va bozorlar hamda mamlakatlar o'rtasidagi turli shartnoma va kelishuvlar natijasida ko'plab chakana savdo korxonalari biznes yuritish imkoniyatiga ega bo'lishi kutilmoqda"[8]. Bugungi kunda chakana savdo xizmatlarini rivojlantirish bilan bir qatorda, xizmat ko'rsatish sifatini baholashga ko'ra iste'molchilar talabini yuqori darajada qondirish muammolariga alohida ahamiyat qaratilmoqda.

Jahonda chakana savdoni rivojlantirish va savdo xizmatlari sifatini baholash tizimini takomillashtirishda aholi turmush darajasi sifatini oshirish sharoitida chakana savdoni

innovatsion texnologiyalarga koʻra rivojlantirish, savdo ishlab chiqarishini ratsional tashkil qilish, chakana savdo xizmatlari tarkibini kengaytirgan holda savdo xizmatlari sifatini integral baholash uslubiyatini takomillashtirishga yoʻnaltirilgan ilmiy tadqiqotlarga ustuvor darajada qaralmoqda. Bu borada elektron tijoratni samarali rivojlantirish, chakana savdo xizmatlari sifatini baholash uslubiyatini komplekslilik darajasiga koʻra takomillashtirish, savdo tizimining innovatsion rivojlanish yoʻnalishlarini uslubiy jihatdan aniqlashtirgan holda uning samarali yoʻllarini asoslash kabi mavzulardagi tadqiqotlar muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Yangi Oʻzbekiston iqtisodiyotida chakana savdo korxonalar faoliyatining barqaror va samarali rivojlanishi, xizmat sifati bilan bir qatorda xizmat madaniyatini oshirish, savdo korxonalarini sifatli mahsulotlar bilan toʻldirish, tarkibni optimallashtirish va assortimentni kengaytirish hamda savdo ishlab chiqarishini samarali tashkil qilish kabi yoʻnalishlarda dasturiy chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. “Yurtimizda 2 mingdan ziyod mahalla xizmatlar sohasiga ixtisoslashgan. Bunday hududlarni koʻpaytirish maqsadida, aholisi 20 mingdan oshadigan mahallalarda chakana savdo va xizmat koʻrsatish markazlari tashkil etiladi. Bu markazlar ham 5 yil muddatga yer va mol-mulk soligʻidan ozod etiladi”[7]. Bu vazifalarni hal etishda chakana savdo xizmatlari sifatini baholash uslubiyatini takomillashtirish, isteʼmolchilarning chakana savdo xizmatlariga talabini toʻlaroq qondirish, savdo tizimini innovatsion rivojlantirish kabi yoʻnalishlarda ilmiy-tadqiqotlarni chuqurlashtirish maqsadga muvofiq.

Mavzu boʻyicha boshqa olimlar ilmiy asarlari qisqacha tahlili. D.A.Klarx chakana savdo korxonalari xizmatlarini isteʼmolchiga mahsulot bilan bogʻliq boʻlgan yoki bogʻliq boʻlmagan, maʼlum xususiyatlariga ega (nomoddiylik, ishlab chiqaruvchidan ajralmaslik, tez buzilganlik, sifatning oʻzgaruvchanligi) taklif qilishi mumkin boʻlgan faoliyatlar, oldi-sotdi jarayonlarining obyekti sifatida, isteʼmolchilarning ehtiyojlarini qondirish imkoni boʻlgan harakatlar yoki imtiyozlar majmuyi sifatida belgilab beradi[3; 20-26-b].

M.A.Nikoleva chakana savdo xizmatini chakana sotuvchi va isteʼmolchi oʻrtasidagi oʻzaro munosabatlar, shu bilan birga xaridorning tovarlarining yagona nusxalarida murakkab qadoqlashgan shaklda ehtiyojlarini qondirish uchun chakana sotuvchining faoliyati natijasidir, degan gʻoyani ilgari surgan[5; 224-248-b].

O.A.Semin, V.A.Saydasheva, V.V.Panyukovalar fikricha, “chakana savdo xizmatlari” kategoriyasi oʻrniga “savdo xizmati” kategoriyasini taklif etib, bunda sotuv jarayoni hamda xaridorlarga xizmat koʻrsatish jarayonlarini takomillashtirishni nazarda tutuvchi harakatlar va dasturlar toʻplami inobatga olingan.[6; 142-149-b]

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot jarayonida savdo sohasi xodimlari mehnati jamiyat taraqqiyotidagi umumiy ijtimoiy zaruriyati, chakana savdo korxonalari oʻziga xos xususiyatlari chakana savdo korxonalarida mehnat samaradorligini toʻgʻri baholash, tahlil qilish, rejalashtirish hamda uni amalga oshirish yoʻnalishlarini aniqlash uchun mehnat resurslari shakllanishi boʻyicha **dinamik yondashuv usullaridan foydalanildi.**

Maqolaning maqsadi. Xizmat koʻrsatish va chakana savdo korxonalarini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish **imkoniyatlarini takomillashtirish boʻyicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.**

Tahlil va natijalar. Jamiyat taraqqiyotining qandaydir bir ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarida oddiy mahsulot almashinuvi tovar ayirboshlash shakliga, yaʼni oldi-sotdi jarayonlarini vujudga keltiradi. Ushbu jarayon alohida mehnat faoliyati sifatida ajraladi va

tarmoqni vujudga keltiradi. Ijtimoiy mehnat taqsimoti natijasida ishlab chiqarishdan tovar muomalasi ajralib chiqib, oldi-sotdi jarayonlari alohida tarmoq sifatida vujudga keladi. Ushbu jarayon savdo tarmog'ini vujudga keltiradi, shu bilan birga undagi mehnat ham alohida jarayonga aylanadi[1; 96-106-b].

Bozorga asoslangan iqtisodiyot sharoitida savdo korxonalarini tadqiq qilish uning muammolarini aniqlash hamda yechimini topish murakkab jarayon hisoblanib, ushbu jarayon quyidagi tamoyillarga bog'liqdir [4; 26-34-b] (1-rasm).

Faoliyat olib borayotgan savdo korxonalarining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishni jadallashtirish muammolarini hal qilish bugungi globallashuv sharoitida mehnat jarayonlarini boshqarishni tubdan qayta ko'rish asosida amalga oshirish maqsadga muvofiqdir. Shunga ko'ra savdo tarmoqlarida ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan ahamiyatga ega masalalarni ilmiy asoslaydigan fikrlar va tavsiyalarning ahamiyati va roli ortadi.

Savdo sohasi xodimlari mehnati jamiyat taraqqiyotidagi umumiy ijtimoiy zaruriy mehnatning ajralmas qismi bo'lib, savdo sohasi vazifalaridan kelib chiqib, o'z xususiyatlariga egadir.

Savdo sohasida mehnatning xususiyati tovar oldi-sotdi jarayonlarini ta'minlash, ayrim ishlab chiqarish vazifalarini bajarish va alohida xizmat ko'rsatish bilan belgilanadi. Respublikamizda zamonaviy savdo tizimining shakllanib borishi natijasida tarmoq korxonalarida mehnat unumdorligining o'sishi, asoslangan faoliyat turlarining sezilarli kamayishi va inson ongida yangicha yondashuv masalalarini o'z ichiga olgan mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish yo'nalishlari va imkoniyatlari bo'yicha tadqiqotlar bugungi kunda muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki iqtisodiyotni diversifikatsiyalash va modernizatsiyalash jarayonlarida savdo korxonalarida ishchi-xodimlarning bilimi, kasbiy tayyorgarligi va kasbiy mahorati, ularning mehnati va ijtimoiy faoliyatiga bo'lgan talablarning keskin ortishi bilan izohlanadi.

- savdo jarayonlarining kelib chiqish mohiyatini ilmiy asoslangan holda yoritib berish;
- savdo jarayonlarining jamiyat iqtisodiyotida tutgan o'rnini, ahamiyatini aniqlash;
- savdo jarayonlarida vujudga keladigan iqtisodiy, tashkiliy va boshqarish muammolarini oldindan aniqlab olish. Bu esa o'z navbatida savdo jarayonlaridagi iqtisodiy munosabatlarni, uning xo'jalik mexanizmlarini chuqur bilishni taqozo qiladi;
- savdo jarayonlarini tashkil qilishda savdo korxonalari, shaxobchalari faoliyatining holatlarini va rivojlanish tendensiyalarini o'rganib borish;
- savdo jarayonlarini tashkil qilishning xorijiy ilg'or tajribalarini tahlil qilish, ularni ijobiy va respublikamiz iqtisodiyotiga mos tomonlaridan samarali foydalanish masalalarini yoritish kabilar shular jumlasidandir.

1-rasm. Savdo korxonalarini tadqiq qilish tamoyillari

GOST R1304-2009 ga muvofiq “chakana savdo xizmati sotuvchi va xaridor oʻrtasidagi toʻgʻridan-toʻgʻri oʻzaro munosabatlarning natijasi, hamda oldi-sotdi shartnomasi boʻyicha tadbirkorlik faoliyati bilan bogʻliq boʻlmagan sotuvchi tomonidan xaridorning shaxsiy, oilaviy, uy sharoitida foydalanish uchun tovarlarni sotib olishga boʻlgan ehtiyojlarini qondirish faoliyatidir”[2].

Chakana savdo korxonalari oʻziga xos va mos xususiyatlardan kelib chiqqan holda isteʼmol va aralash xizmat turlarini taqdim etadilar.

Chakana savdo tarmoqlari yaxlit bir butun ijtimoiy-iqtisodiy tizimni tashkil qiladi. Uning ijtimoiy tizim ekanligi shundan iboratki, birinchidan, jamiyat aʼzolarining aniq bir ehtiyojlarini qondirish va ular tomonidan boshqarish uchun boʻlsa, ikkinchidan, jamiyatning har bir aʼzosini muayyan shaxsiy ehtiyojlarini qondirish uchun tashkil etilib faoliyat olib boradi. Yagona iqtisodiy tizim sifatida u resurslardan foydalanish va tovarlarni sotish natijasida moddiy neʼmatlarni ishlab chiqish jarayonlari uzluksizligini tovar almashinuvini doimiy amal qilinishini, uning soʻnggi isteʼmolchilariga yetkazib berilishini toʻgʻri va toʻliq taʼminlab turadi.

Chakana savdo korxonalari xodimlarining barcha mehnat jarayonlari oʻzining tabiati va mazmuni jihatidan ikki turga ajratiladi (2-rasm).

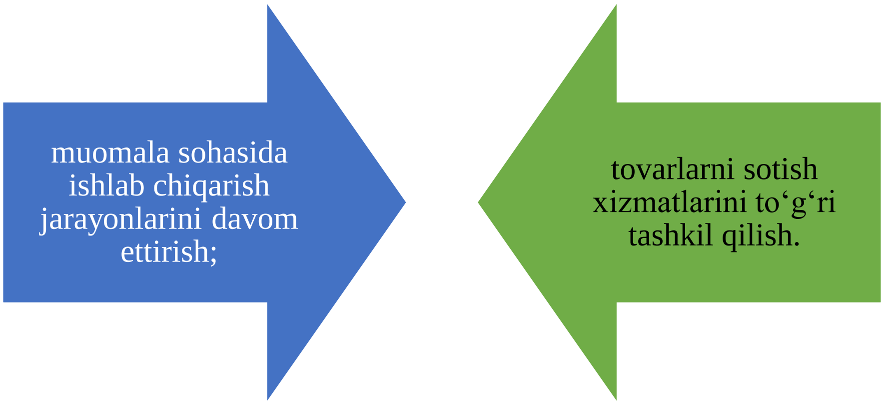

2-rasm. Chakana savdo korxonalari xodimlarining mehnat jarayonlari turlari

Ushbu jarayonlar quyidagi holatlarda namoyon boʻladi:

– birinchi holat, mehnat jarayonlari oʻzining tabiati va mazmuniga koʻra, qiymat shaklining oʻzgarishi tovarni sotish va sotib olish, reklama, hisob-kitob va boshqalar orqali amalga oshiriladi;

– ikkinchi holat, yetkazib berish, qadoqlash, saqlash, sortlarga ajratish, tashish-tushirish va boshqa xizmat turlari bilan bogʻliq mehnat jarayonlarini oʻz ichiga oladi.

Savdo tizimidagi mazkur mehnat jarayonlari oʻzaro bir-biri bilan uzviy bogʻliq va ular savdo jarayonlarining asosini tashkil qiladi.

Shu sababli chakana savdo korxonalarida mehnat samaradorligini toʻgʻri baholash, tahlil qilish, rejalashtirish hamda uni amalga oshirish yoʻnalishlarini aniqlash uchun mehnat resurslari shakllanishi va taʼrifining umumiy tamoyillariga asoslangan holda savdo xodimlari mehnat salohiyatining tarkibiy qismlari elementlarini tadqiq etish va ilmiy jihatdan asoslash muhim ahamiyatga egadir. Bunda savdo xodimlari xoʻjalik faoliyati xususiyatlarini inobatga olish muhim rol oʻynaydi.

Mamlakatimizda bugungi kunda chakana savdo tizimi koʻp tizimli xoʻjalik turi sifatida savdo ishlab chiqarish, tayyorlash faoliyatlari bilan bir qatorda maishiy va boshqa xizmat

faoliyatlari bilan ham shugʻullanib kelmoqda. Shu sababli ham savdo tizimida band boʻlganlar mehnat bozori bilan chambarchas bogʻliqdir.

Respublikamizning mehnat bozoridagi holatini bugungi kun misolida tahlil qiladigan boʻlsak, unda oʻziga xos bir qator jihatlarni koʻrishimiz mumkin, yaʼni savdo tarmoqlaridagi bandlik darajasi XX asrning 80-yillariga nisbatan past darajani qayd etmoqda, ammo ushbu koʻrsatkichlardan qatʼi nazar savdo sohasida band boʻlganlar (xohlovchilar) soni yuqori darajada. Xulosa qilishimiz mumkinki, mehnat bozorida savdo korxonalaridagi boʻsh ish oʻrinlariga talabgorlarning koʻpligi buni isbotlaydi. Bundan tashqari savdo faoliyati bilan shugʻullanuvchilarning yoshi ham "yoshargan". Savdo tarmoqlari faoliyati doirasini kengayishi ushbu faoliyatda noqonuniy shugʻullanuvchilarning koʻpayishiga olib keladi. Bunga oʻxshash holatlar savdo sohasida mehnat faoliyatini ilmiy, samarali tashkil etishga, bu sohada ilgʻor texnologiyalarni qoʻllashga salbiy taʼsir koʻrsatadi.

Chakana savdo tarmoqlari sohasi mamlakatimizda uzoq tarixga ega boʻlgan koʻp tarmoqli xoʻjalik faoliyatlarini olib boruvchi tizim sifatida savdo – ishlab chiqarish tayyorlash faoliyati bilan bir qatorda boshqa xizmatlarni ham (reklama, tovarlarni manzilgacha yetkazib berish va boshqalar) koʻrsatadi. Xizmat koʻrsatish tarmoqlarining bu turida koʻplab mehnat resurslarining shu ish bilan bandligi uning mamlakatimiz mehnat bozori bilan uzviy bogʻliq ekanligini belgilaydi.

Iqtisodiyotning yetakchi tarmoqlaridan biri hisoblangan chakana savdo, ishlab chiqarish sohasi va isteʼmol sohalari oʻrtasidagi vositachilikni hamda uzviy bogʻliqlikni amalga oshiradi. Chakana savdo tizimida bevosita ishlab chiqaruvchiga hamda isteʼmolchiga nima zarur ekanligini aniqlab beradi. Savdo jarayonida aholiga qanday moddiy neʼmat, qancha hajmda kerakligi hamda qaysi tartibda oʻzlashtirish jarayoni namoyon boʻladi. Shuning uchun ham savdo korxonalarida mehnat salohiyati va undan samarali foydalanish masalalarini tadqiq etish dolzarb masalalardan biridir. Buning natijasida savdo xodimlarining miqdor va sifat koʻrsatkichlarini oʻzaro uygʻunligini va ulardan samarali foydalanishni belgilovchi omillar asosida aholi ehtiyojlarini maksimal darajada qondirish masalasi muhim ahamiyat kasb etadi.

Mahalliy va xorijiy olimlarning "xizmat koʻrsatish" hamda "chakana savdo korxonalari xizmatlari" kategoriyalari boʻyicha oʻrganilgan nazariy yondashuvlarni umumlashtirgan holda, bizning fikrimizcha, chakana savdo korxonalari xizmatlari – bu bozor iqtisodiyoti sharoitida xizmatlarning foydalilik xususiyati va uni chakana savdo korxonalarining foydali faoliyati shaklidagi ijtimoiy foydalanish qiymati sifatida belgilaydigan, bozor subyektlari talabini va xizmatlarini sotib olish va sotish orqali sotuvchilarning iqtisodiy foydasini taʼminlashga moʻljallangan oʻziga xos mahsulot sifatida taʼriflashimiz lozim.

Ushbu taʼrifimiz taklif qilingan savdo sohasida "xizmat koʻrsatish" tushunchasi toʻgʻrisidagi mavjud taʼriflardan farqli ravishda isteʼmol bozorida xizmatlarning foydaliligining asosiy koʻrsatkichlarini ham oʻzining ehtiyojlarini qondiruvchi xaridorlar uchun ushbu xizmatlarni sotib olish va sotishdan oʻzaro manfaatdorlikni tanlash imkoni paydo boʻladi.

Chakana savdo korxonalari tizimida xizmat koʻrsatish mehnat natijasi boʻlib, biron-bir moddiy koʻrinishdagi mahsulotni yaratish emas, balki tovar holatining oʻzgarishi, ishlab chiqarish va ayirboshlash jarayonidan isteʼmol jarayoniga oʻtishdan iborat boʻlgan savdo faoliyatidan ajralmagan holda foydali samaraga erishish hisoblanadi.

Chakana savdoda xaridorlar va sotuvchilar oʻrtasida tovarlarni sotib olish va sotish jarayonida ayirboshlash obyekti, yaʼni tovar va ayirboshlash shartlari hamda koʻrsatiladigan

savdo xizmatlari sifatiga jamoatchilik munosabatlari shakllanadi. Agar savdo tizimi xizmatlarining sifati talab darajasida bo‘lmasa, tovarlar sotilmasligi mumkin. Demak, savdo xizmatlarining sifat darajasi chakana savdo korxonalari faoliyatining zaruriy shartlaridan biri bo‘lib, ishlab chiqarish va iste’mol o‘rtasidagi munosabatlarni ifodalaydi.

Biz tomonimizdan “chakana savdo korxonalari xizmatlari” kategoriyasini aniqlashtirish bo‘yicha keltirilgan taklifimiz, xizmat sifatini baholashda foydalaniladigan ilmiy apparatni to‘ldirish hamda ushbu yo‘nalishda tadqiqotlarni takomillashtirish imkonini beradi. Xulosa qilishimiz mumkinki, turli xil xizmat turlarining ilmiy asoslangan tasnifi chakana savdo xizmatlari sifatini baholashda katta ahamiyat kasb etadi va bu o‘z navbatida ushbu yo‘nalishda qo‘shimcha tadqiqotlar olib borilishiga zamin yaratadi.

Xulosa. Biz tomonimizdan “chakana savdo korxonalari xizmatlari” kategoriyasini aniqlashtirish bo‘yicha keltirilgan taklifimiz, xizmat sifatini baholashda foydalaniladigan ilmiy apparatni to‘ldirish hamda ushbu yo‘nalishda tadqiqotlarni takomillashtirish imkonini beradi. Xulosa qilishimiz mumkinki, turli xil xizmat turlarining ilmiy asoslangan tasnifi chakana savdo xizmatlari sifatini baholashda katta ahamiyat kasb etadi va bu o‘z navbatida ushbu yo‘nalishda qo‘shimcha tadqiqotlar olib borilishiga zamin yaratadi.

Адабиётлар/Литература/References:

1. B.A.Abdukarimov. Ichki savdo iqtisodiyoti I qism. Samarqand SamISI, 2007. – B 128
2. ГОСТ Р 51304-2009. Услуги торговли. Общие требования [Электронный ресурс]. — Взамен ГОСТ Р 51304-99; введ. 01.01.2011. – М.: Стандартинформ, 2010. – Режим доступа: protect.gost.ru.
3. Карх Д. А. Формирование услуг розничной торговли: автореф. дис. ... канд. экон. наук /Д. А. Карх. - Екатеринбург: УрГЕИ,. 2003. - 20 с.
4. M.Q.Pardavev va boshqalar. Xizmat ko‘rsatish, servis va turizm sohalarini rivojlantirish: muammolar va ularning yechimlari. – T.: “iqtisod-moliya”, -2008. -B.133.
5. Николаева М. А. Маркетинг товаров и услуг : учебник / М. А. Николаева. – М.: Деловая литература, 2002. - 448 с.
6. Семин О. А. Сервис в торговле. Маркетинг и управление качеством торговых услуг : учеб. пособие. В 3 кн. Кн. 1 / О.А. Семин, В.А. Сайдашева, В.В. Панюкова. — 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Дело и сервис, 2006. – 216 с.
7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev raisligida 2022-yil 19-aprel kuni mahallabay ishlash tizimi natijadorligini oshirish hamda aholi bandligini ta’minlash masalalari yuzasidan videoselektor yig‘ilishi. https://president.uz/uz/lists/view/5133
8. https://www.statista.com/statistics/report-content/statistic/443522

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 11 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).